

1973 Petrol Krizi ve Türk Dış Politikası

Öz

6 Ekim 1973 tarihinde Mısır ve Suriye askeri kuvvetlerinin İsrail'e karşı sürpriz bir şekilde saldırıya geçmesiyle birlikte başlayan ve 27 Ekim 1973 tarihinde sağlanan ateşkes neticesinde sona eren Yom Kippur savaşının ardından, 26-28 Kasım 1973 tarihinde Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OAPEC) üyeleri Cezayir'de bir toplantı düzenlemişlerdir. Düzenlenen bu toplantıda söz konusu örgütün üyeleri, İsrail'i destekleyen tüm ülkelere petrol ambargosu uygulanmasını kararlaştırmışlar ve bu kararın toplantının hemen ardından İsrail yanlısı olan ülkelere bildirilmişlerdir. Bu kararın İsrail destekçisi ülkelere bildirilmesini takiben petrole bağımlı olan gelişmiş ülkeler bir anda büyük bir ekonomik krizin içerisine sürüklenmişlerdir. Gelişmiş ülkelerin karşı karşıya kaldığı bu kriz, ilerleyen süreçte küresel düzeyde hissedilen geniş kapsamlı bir iktisadi bunalımın meydana gelmesine yol açmıştır. Ortaya çıkan küresel ekonomik bunalımının kendisine yönelik olumsuz etkilerini en aza indirmek isteyen Türkiye, bu süreçte Arap ülkeleriyle daha yakın ilişkiler içerisinde olmaya yönelik bir dış politik izlemiştir. Bu çalışma, 1973 Petrol Krizi sırasında Türkiye'nin izlediği dış politikayı, uluslararası ilişkiler literatürü içerisinde özel bir öneme sahip olan ulusal çıkar kavramı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Siyaset, Uluslararası İlişkiler Kuramları, Türk Dış Politikası, 1973 Petrol Krizi.

1973 Oil Crisis and Turkish Foreign Policy

Abstract

Following the Yom Kippur war, which started with the surprise attack of Egyptian and Syrian military forces against Israel on October 6, 1973 and ended with the ceasefire on October 27, 1973, the Organization of Arab Petroleum Exporting Countries (OAPEC) was established on November 26-28, 1973. Its members held a meeting in Algeria. In this meeting, the members of the organization in question decided to impose an oil embargo on all countries that support Israel, and they notified this decision to the countries that are pro-Israel immediately after the meeting. Following the notification of this decision to countries that support Israel, developed countries dependent on oil were suddenly dragged into a major economic crisis. This crisis faced by developed countries soon caused a comprehensive economic crisis felt globally. Desiring to minimize the negative effects of the emerging global economic crisis on itself, Turkey followed a foreign policy aimed at establishing closer relations with Arab countries during this process. This study aims to examine the foreign policy followed by Turkey during the 1973 Oil Crisis within the framework of the concept of national interest, which has a special influence in the international relations literature

Keywords: International Politics, International Relations Theories, Turkish Foreign Policy, 1973 Oil Crisis.

Yazar(lar) / Author(s)

Prof. Dr. Latif Pınar

Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler Bölümü, Karabük-Türkiye

e-posta: latifpinar@karabuk.edu.tr

(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

Makale Bilgileri/Article Information

Tür-Type: Araştırma makalesi-Research article

Geliş tarihi-Date of submission: 16. 04. 2024

Kabul tarihi-Date of acceptance: 10. 06. 2024

Yayım tarihi-Date of publication: 30. 11. 2024

Hakemlik-Review

Hakem sayısı-Reviewers: İki Dış Hakem-Two External

Değerlendirme-Rewiev: Çift Taraflı Kör

Hakemlik-Double-blind

Etik/Ethics

Etik beyan- Ethical statement: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.

Benzerlik taraması- Plagiarism checks

Yapıldı-İntihal.net-Yes-İntihal.net

Etik bildirim- Complaints

ictimaiyatdergi@gmail.com

Çıkar çatışması-Conflict of interest

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The Author(s) declare(s) that there is no conflict of interest

Finansman-Grant Support

Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek alınmamıştır.

No funds, grants, or other support was received.

Lisans- License

CC BY-NC 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>

Atıf- Citation (APA)

Pınar, L. (2024). 1973 petrol krizi ve Türk dış politikası. *İctimaiyat*, 8(2), ss. 680-690. DOI: <https://doi.org/10.33709/ictimaiyat.1468929>.

1. Giriş

6 Ekim 1973 tarihinde Mısır ve Suriye askeri kuvvetlerinin İsrail'e karşı sürpriz bir şekilde saldırıya geçmesiyle birlikte başlayan ve 27 Ekim 1973 tarihinde sağlanan ateşkes neticesinde sona eren Yom Kippur Savaşının ardından 26-28 Kasım 1973 tarihinde Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü (OAPEC)¹ üyeleri Cezayir'de düzenlenen toplantıda bir araya gelmişler ve bu toplantıda "İsrail'i destekleyen tüm ülkelere petrol ambargosu uygulanmasını kararlaştırmışlardır" (Erhan & Kürkçüoğlu, 2013: 799). Buna ek olarak daha önce aldıkları petrol üretiminin azaltılması uygulamasına devam edilmesine ve petrol fiyatlarında artışa gidilmesine karar vermişlerdir (Arı, 2008: 385).

Söz konusu toplantıda alınan bu kararların İsrail yanlısı ülkelere bildirilmesi üzerine petrole bağımlı olan gelişmiş ülkelerin ekonomileri bir anda büyük bir krizin içerisine sürüklenmiştir. Gelişmiş ülkelerin karşı karşıya kaldığı bu kriz, ilerleyen süreçte küresel düzeyde hissedilen geniş kapsamlı bir iktisadi bunalımın patlak vermesine yol açmıştır. Ortaya çıkan küresel ekonomik bunalımının doğurduğu olumsuz etkileri olabildiğince en aza indirmek isteyen Türkiye, bu süreçte Arap ülkeleriyle daha yakın ilişkiler içerisinde olmaya yönelik bir dış politika takip etmiştir (Erhan & Kürkçüoğlu, 2013: 799).

Bu çalışma, Türkiye'nin 1973 Petrol Krizi sırasında izlemiş olduğu dış politikayı, uluslararası ilişkiler literatürü içerisinde özel bir öneme sahip olan ulusal çıkar kavramı çerçevesinde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmada, "Türkiye'nin 1973 Petrol Krizi sürecinde sergilemiş olduğu dış politik tutum ve davranışların, ülkenin ulusal çıkarlarıyla bağdaşan bir nitelikte olup olmadığı" sorusuna cevap aranmaktadır. Çalışmanın hipotezi ise: "Türkiye'nin 1973 Petrol Krizi sırasında ortaya koyduğu dış politik tavır ve eylemler, ülkenin ulusal çıkarlarıyla önemli ölçüde bağdaşan bir nitelik taşımaktadır" şeklinde formüle edilmiştir.

Yukarıda ifade edilen soruya tutarlı bir biçimde yanıt verebilmek amacıyla izlenecek yol haritası şu şekilde olacaktır. Öncelikle ulusal çıkar kavramının Uluslararası İlişkiler yazını içerisindeki önemi ve içeriği üzerinde kısaca durulacaktır. Ardından 1973 Petrol Krizi'nin ortaya çıkışı ve bu kriz sürecinde yaşanan gelişmeler ana hatlarıyla ortaya konulacaktır. Daha sonra Türkiye'nin söz konusu kriz karşısında sergilemiş olduğu dış politik tutum ve davranışlar ortaya konularak ulusal çıkar kavramı çerçevesinde ayrıntılı bir şekilde analiz edilecektir. Nihai olarak tespit edilen bütün bulgular sistematik bir düzen içerisinde gözler önüne serilecektir.

Uluslararası ilişkiler yazınında Türkiye'nin 1973 Petrol Krizi sürecinde izlemiş olduğu dış politikayı değerlendiren birçok çalışma bulunmaktadır. Ancak sözü edilen konuyu ulusal çıkar kavramı çerçevesinde analiz eden herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çalışma, yazındaki bu eksikliğin giderilmesi açısından önem arz etmektedir. Ayrıca bu çalışma ulusal çıkar kavramına ve 1973 Petrol Krizi'ne olan erişimin genişletilmesine katkı yapacaktır.

2. Ulusal Çıkar

Uluslararası politikanın temel aktörleri konumunda bulunan devletlerin (Eralp, 2010: 73) farklı dış politik amaç ve hedeflerinin tanımlanmasında ve diğer devletlerle olan ilişkilerine yönelik

---

¹ Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü, (OAPEC, Arap Organization of Arap Petroleum Exporting Countries), Irak, Suudi Arabistan, Kuveyt, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Bahreyn, Mısır, Suriye, Libya ve Cezayir'den oluşmaktadır (Arı, 2008: 365). Bu örgüt 1968 yılında üye ülkelerin en değerli doğal kaynakları olan petrolün kontrolünü kendi ellerinde tutmalarını sağlamak amacıyla kurulmuştur (Cleveland, 2008: 501).

söylem ve eylemlerinin şekillendirilmesinde sıklıkla kullanılan nosyonlardan biri de ulusal çıkar kavramıdır (Wofers, 2013: 45). Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde Realist gelenekle özdeşleştirilen (Tayfur, 2011: 79-80) ve tanımlanması hususunda üzerinde bir fikir birliğine varılamayan (Griffiths, O'Callaghan & Roach, 2013: 318; Goldstein & Pevehouse, 2015: 120)² ulusal çıkar kavramı en genel ifadeyle, “bir memleketin kanaatini yansıtan halk oyununun ve devlet adamlarının bu memleketi bağımsızlığı, ülke bütünlüğü, güvenliği, maddi ve manevi yaşayış şekli bakımından hayati saydığı hak ve menfaatlerin” bütünü anlamına gelmektedir (Sönmezoğlu, 2014: 348).

Uluslararası politikayı doğru bir şekilde kavramaya çalışan akıl ile anlaşılması icap eden gerçekler arasındaki bağlantıyı sağlayan unsurlardan biri olarak kabul edilen ulusal çıkar kavramı (Morgenthau, 1970: 4; Williams, Wright & Evans, 2007: 275), “herkesin herkes ile çatıştığı” ve “güvensizliğin süreklilik kazandığı” (Sandıklı & Emeklier, 2012: 6-7) tehlikelerle dolu bir ortamda, devletlerin dış politik stratejilerinin oluşturulmasında ve tatbik edilmesinde kullanılan tek doğru rehber olarak kabul edilmektedir (Doyle & Ikenberry, 2015: 11). Dolayısıyla ulusal çıkar kavramı devletlerin dış politik tutum ve davranışların temelinde yer alan son derece önemli bir olgudur (Waltz, 2015: s. 169) ve bu nedenle uluslararası ilişkiler alanında yapılacak her bir analizin işe devletlerin ulusal çıkarlarının tanımlanmasıyla başlaması gerekmektedir (Knutson, 2006: 151)³.

Ulusal çıkar “bir devletin başlıca dış politik amaçları ve hedefleri ile devletin tüm fedakarlıkları göze alarak savunabileceği her şeydir” (Gönlübol, 1993: 95). Devletlerin ulusal çıkarlarını önemsemeleri ve diğer devletlerin ulusal çıkarlarının önüne koymaları gerekmektedir (Mearsheimer, 2016: 90)⁴. Esasen bunu yapmaktan başka bir çareleri de bulunmamaktadır (Mearsheimer, 2016: 90). Zira ulusal çıkarlarını yeterince önemsemeyen devletler kapasitelerini arttırma fırsatını kaçırmışlar ve bunun sonucunda dış politika gündemini meşgul eden irili ufaklı sorunlarla yüzleşmek zorunda kalırlar.⁵

Devletlerin uluslararası sistem içerisinde sergiledikleri tutum ve davranışların haklı gösterilmesinde kullanılan ulusal çıkarlar kimi zaman karar vericiler tarafından suistimal edilmektedir (Çoşkun, 2007: 58; Griffiths, O'Callaghan & Roach, 2013: 318). Nitekim uygulanması planlanan herhangi bir dış politik stratejinin sahip olunan ulusal çıkarlar doğrultusunda olduğunu iddia etmek o stratejiye kamuoyu nezdinde belirli bir oranda meşruiyet ve otorite kazandırmaktadır. (Griffiths, O'Callaghan & Roach, 2013: 318)⁶ Bu sebepten ötürü karar vericiler tartışmalı olan dış politik meselelerde kendilerini yok sayarak tamamen ülkenin ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla hareket ettiklerini ileri sürmektedirler (Viotti & Kauppi, 2014: 187). Daha açık bir ifadeyle karar alıcılar kendi kamuoyu tarafından sorgulanan

---

² Uluslararası ilişkiler alanında ortaya konulan teorilerin ulusal çıkar kavramının temel özelliklerinin neler olduğu konusundaki yaklaşım ve tespitleri arasında farklılıklar bulunmaktadır (Çoşkun, 2007: 63).

³ Tam tersine Brown ve Ainley, “ulusal çıkar konusunu kurcalamanın ve dış politika analizlerinde kullanmanın birtakım sorunlara yol açtığını” iddia etmektedirler (Brown & Ainley, 2013: 42).

⁴ Devletlerin kendi ulusal çıkarlarını uluslararası ortak çıkarların bile önüne koymaları gerekmektedir (Carr, 2010: 121-130).

⁵ Hatta kimi zaman anavatanın savunulmasına yönelik çok ciddi problemlerle yüzleşmek mecburiyetinde kalırlar (Mearsheimer, 2016: 90).

⁶ Uluslararası ilişkiler alanında çalışmalar yapan bazı düşünürler ulusal çıkarı “devlet yönetiminin anahtar rehberi” olarak nitelendirmişlerdir (Heywood, 2014, 90).

meselelerde uygulamayı planladıkları dış politik stratejileri haklı göstermek amacıyla ulusal çıkarları “retorik bir aygıt” olarak kullanmaktadırlar (Viotti & Kauppi, 2014: 187).

Ancak ülkenin bekası, ekonomik refahı ve temel değerleri bu durumdan tamamen müstesnadır (Viotti & Kauppi, 2014: 187). Devletin bekası yani varlığının korunması, ekonomik refahının artırılması ve toplumun temel değerlerinin muhafaza edilmesi tüm ülkelerin en temel çıkarıdır ve bütün politika yapımcıları bu üç temel çıkarın müdafaa edilmesi hususunda kesin bir biçimde mutabıktırlar (Viotti & Kauppi, 2014: 187-188).

Öyle ki birbiriyle rekabet içinde oldukları bir uluslararası sistemde devletlerin en önemli çıkarı (Uzgel, 2004: 55) varlıklarını devam ettirmektir (Gönlübol, 1993: 94). Devletler varlıklarını devam ettirme konusunda son derece hassastırlar ve bu konuya yönelik tehdit oluşturan aktörlere karşı gerektiğinde güç kullanmaktan çekinmezler (Gönlübol, 1993: 94)⁷. Ayrıca ekonomik refahın sürdürülmesi devletlerin önde gelen çıkarlarından biridir (Viotti & Kauppi, 2014: 187; Gönlübol, 1993: 94; Uzgel, 2004: 59). Özellikle ekonomik gelişmişliğin ve refahın büyük bir güç kaynağı olması, devletlerin bu konuya azami derece önem atfetmelerine ve bunu muhafaza etmek adına kararlı bir biçimde mücadele etmelerine sebep olmaktadır (Viotti & Kauppi, 2014: 187; Gönlübol, 1993: 95). Bunların yanı sıra devletlerin sahip oldukları dini, ahlaki, kültürel ve siyasi değerlerini gözetmek başlıca çıkarlarından bir diğeridir. Birçok devlet bu değerleri doğrudan doğruya ulusal güvenliğin bir parçası olarak görmekte ve bunları kollamak adına yoğun bir biçimde çaba sarf etmektedir (Viotti & Kauppi, 2014: 188; Gönlübol, 1993: 95).

Devleti için en iyi olanı yapması gereken karar vericiler (Donnelly, 2012: 76) ülkelerinin kapasite ile gerçekleştirilmesi planlanan ulusal çıkarları birbirleriyle özdeşleştirmek zorundadırlar (Roskin & Berry, 2012: 50). Diğer bir deyişle liderler tanımlanan ulusal çıkarlar ile devletin gücü arasında bir orantı oluşturmak suretiyle dış politik stratejiler geliştirip uygulamak zaruriyetindedirler (Tayfur, 2011: 80). Aksi halde ulusal çıkarlar çerçevesinde belirlenen dış politik izlemlerin tatbik edilebilirliği mümkün olmaz ve bu durum çoğu zaman devletlerin zarar görmesine yol açar. Bununla birlikte kapasitesi düşük olan devletler uluslararası konjonktürün mevcut durumundan faydalanarak ulusal çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelik hamlelerde bulunabilir (Ateş, 2014: 122)⁸. Doğru hamlelerle bulunulması durumunda ise ulusal çıkarlarını gerçekleştirme konusunda başarı sağlayabilir⁹.

3. 1973 Petrol Krizi

Yirminci yüzyılın en çok konuşulan ve tartışılan anlaşmazlık konularından biri olan Filistin sorunu (Bayraktar, 2012: 260), 5 Haziran 1967’de meydana gelen Altı Gün Savaşı’nın ardından yeni bir sürecin içerisine sürüklenmiştir. Nitekim bu savaşta mağlup edilen Arap ülkeleri, söz konusu sorunun kaynağı olarak gördükleri İsrail’e karşı olan mücadelelerinde yeni yol ve taktikler aramaya başlamışlar (Armaoğlu, 2010: 857-858) ve bu doğrultuda birbirlerinden farklı stratejiler belirleyerek uygulamaya koymuşlardır. Öyle ki Mısır kaybettiği toprakları geri almak umuduyla

⁷ Uluslararası ilişkiler disiplini içerisinde varlığını sürdürmeye ilişkin en önemli değerlerin “anavatanın savunulması” olduğu hususunda genel bir uzlaşma vardır (Gönlübol, 1993: 94).

⁸ Örneğin 1962 Küba Füze Krizi sürecinde uluslararası konjonktürün mevcut durumundan faydalanarak Sovyetler Birliği’nin nükleer silahlarının kendi ülkesine yerleştirilmesini sağlayan Castro yönetimi, yapmış olduğu bu hamle ile uluslararası politikada o an için etkin bir konum elde etmiştir (Ateş, 2014: 122).

⁹ 1962 Küba Füze Krizi’nin çözüme kavuşturulması sürecinde Sovyetler Birliği, Amerika Birleşik Devletleri’nin Küba’yı işgal etmeyeceğine dair güvence verilmesini talep etmiş ve bu talep Amerikan yönetimi tarafından kabul edilmiştir (Ekmen, 2021: 98-100). Böylelikle Küba ulusal güvenliğinin korunması hususunda önemli bir avantaj elde etmiştir.

İsrail’le barış görüşmeleri yapma çabası içerisinde girerken, Suriye askeri çözümü önceleyen bir pratiğe yönelmiştir (Best, Hanhimaki, Maiolo vd., 2012: 471). Ürdün ve Lübnan ise fiili bir çatışmanın içine dahil olmaksızın Filistin’in kurtuluşu davasına sahip çıkma anlayışını benimsemiştir (Best, Hanhimaki, Maiolo vd., 2012: 471).

Bu yaklaşımlardan bilhassa Mısır’ındaki ileriki yıllarda mevcut soruna yönelik olarak önemli gelişmelerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Öyle ki Mısır İsrail’e 1967 Savaşı’nda kaybettiği topraklardan (Lewis, 2011: 457) geri çekilmesi koşuluyla barış görüşmelerine başlanılmasını teklif etmiş ve bu teklifinin reddedilmesi üzerine başka bir savaşın başlatılmasını planlamaya yönelmiştir (Best, Hanhimaki, Maiolo vd., 2012: 471). Yapılan planlama neticesinde Mısır, Suriye’yi yanına alarak 6 Ekim 1973 tarihinde İsrail’e karşı sürpriz bir şekilde saldırıya geçmiştir (Best, Hanhimaki, Maiolo vd., 2012: 471).

Yahudilerin Yom Kippur bayramında başlatılan bu sürpriz saldırı savaşın ilk başlarında Mısır ve Suriye’nin önemli bir başarı elde etmelerine yol açmıştır (Arı, 2008: 364-365). Ancak kısa süre içerisinde toparlanan İsrail önce dengeyi yakalamış daha sonra atağa geçerek cephedeki durumu kendi lehine çevirmiştir (Arı, 2008: 364-365). Her ne kadar savaş lehine çevirmesinin ardından Irak, Ürdün ve Suudi Arabistan İsrail’e karşı çatışmalara dahil olduklarını açıklayarak askeri harekate katılım sağlasalar da onların bu hamleleri cephede durumu değiştirmeye yetmemiştir (Arı, 2008: 364-365).

İsrail’in cephede durumu kendi lehine çevirmesi üzerine Mısır, “İsrail’in 1967’de işgal ettiği topraklardan çekilmesi karşılığında ateşkesi kabul etmeye hazır olduğunu ve savaştan sonra tüm Arap ülkeleriyle İsrail arasında görüşmelerin başlatılabilmesi için çaba göstereceğini açıklamıştır” (Arı, 2008: 365). Ancak Mısır’ın ateşkes yapılmasına ilişkin bu çağrısı İsrail tarafından görmezden gelinmiştir (Arı, 2008: 365). Daha sonra Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyetler Birliği meselenin içerisinde dahil olmuşlar ve taraflar arasında ateşkes sağlanması için çeşitli girişimlerde bulunmuşlardır (Arı, 2008: 365-371). Yapılan girişimlerin neticesinde ateşkes sağlanmış ve böylelikle savaş sona ermiştir.

1973 yılında cereyan eden bu savaş sırasında başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere Batılı ülkelerin İsrail’e sağlamış oldukları yardım ve destekler, savaşın sonlarına doğru Arap ülkeleri arasında İsrail’in dostlarına karşı petrol ambargosu uygulanması fikrinin güç kazanmasına neden olmuştur (Arı, 2008: 365; Armaoğlu, 2010: 867)¹⁰. Özellikle söz konusu savaşın ortalarında Amerika Birleşik Devletleri’nin İsrail’e büyük miktarda askeri yardım göndermeye başlaması ve Amerikan başkanının Kongreden İsrail’e askeri destek için tahsisat yapılmasını talep etmesi, ambargo uygulanması düşüncesinin hayata geçirilmesine zemin hazırlamıştır (Cleveland, 2008: 501). Zira ateşkesin sağlanmasının ardından Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü’nün (OAPEC) Cezayir’de düzenlenen toplantısında, Irak ve Libya dışındaki üye ülkeler bu fikri hayata geçirecek kararı almışlardır (Erhan & Kürkçüoğlu, 2013: 799; Arı, 2008: 385). Bununla birlikte daha önce aldıkları petrol üretiminin azaltılması uygulamasına devam edilmesini ve petrol fiyatlarında artışa gidilmesini kararlaştırmışlardır (Arı, 2008: 385).

Alınan kararların İsrail’in destekçilerine bildirilmesinin ardından petrole bağımlı gelişmiş ülkeler büyük bir ekonomik krizin içerisinde sürüklenmişlerdir. Özellikle petrolün varil fiyatının hızlı bir şekilde 2,5 dolardan 11 dolara yükselmesi (Roskin & Berry, 2012: 456) başta sanayileşmiş Batılı ülkeler olmak üzere birçok ülkenin ekonomisinin durgunlaşmasına (Kale, 2020: 610) ve buna

---

¹⁰ 1973 yılında meydana gelen petrol krizi doğrudan doğruya aynı yıl gerçekleşen Arap-İsrail savaşının sonucu değildir. Petrol üretici ülkeler açısından petrol ambargosu uygulama fikri yıllardır oluşma halinde olan bir düşünceydi. Söz konusu savaş yalnızca bu krizin ortaya çıkışını hızlandırmıştır (Armaoğlu, 2010: 867).

bağlı olarak genel iktisadi koşullarında büyük bir bozulmanın meydana gelmesine sebebiyet vermiştir (Viotti & Kauppi, 2014: 434)¹¹.

Atılan bu adımlar Amerika Birleşik Devletleri'ne karşı rekabet etme kapasiteleri zarar gören petrol ithalatçısı Avrupalı ülkeleri kısa vadede epeyce etkilemiştir (Arı, 2008, 386). Nitekim petrole yapılan yüksek ödemeler petrol ithalatına dayalı Avrupalı ülkelerde işsizlik ve enflasyonun artmasına, satın alma kapasitesinin azalmasına, temel ekonomik veri ve göstergelerin kötüye gitmesine, büyüme hızlarının düşmesine ve uzun süredir devam eden refahın zarar görmesine neden olmuştur (Sırım, 2018: 5756).

Sözü edilen uygulamalardan ötürü kaynak bulma problemiyle karşılaşan (Öztürk & Saygın, 2017: 4) Amerika Birleşik Devletleri, krizin doğurduğu olumsuzluklardan Batılı müttefikleri kadar etkilenmemiştir (Arı, 2008: 385). Amerika Birleşik Devletleri'nin Ortadoğulu ülkelere yaptığı petrol alımının düşük seviyelerde olması, petrol alanında faaliyet gösteren şirketlerin çok büyük bir kısmının Amerikan menşeli olması, bu şirketlerin kriz sırasında karlarını bir hayli artırmış olmaları ve ambargo uygulanan ülkelerin dışındaki petrol üreticilerinin büyük bir kısmının petrol ihracatlarını Amerika Birleşik Devletleri'ne yönlendirmeleri bu büyük gücün krizden çok fazla etkilenmemesine neden olmuştur (Arı, 2008: 385). Hatta petrol fiyatlarındaki hızlı artıştan kazanılan paranın kendisine yatırım olarak dönmesi Amerika Birleşik Devletleri'nin zararını çok geçmeden telafi etmesi sonucunu bile doğurmuştur (Arı, 2008: 385).

İfade edilen adımlardan en yoğun etkilenenler ise petrol üretimi yapmayan ve aynı zamanda sanayileşmiş devletlerden ürün almak zorunda olan gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler olmuştur (Arı, 2008: 385; Demir, 2023: 14). Bu ülkelerin cari açık düzeylerinin yüksekliği ve dış borçlarını ödemede yaşadıkları problemler, dış borçlarının artmasına ve küresel ekonomide gerçekleşebilecek yeni krizler karşısında çok daha kırılgan bir iktisadi yapıya kavuşmalarına yol açmıştır (Demir, 2023: 14).

1973 Petrol Krizi Amerika Birleşik Devletleri, Avrupa ve Japonya arasında sürdürülen ittifaklarda da geçici olarak bir düzensizliğin oluşmasına neden olmuştur (Nye & Welch, 2013: 375). Bu düzensizliğin sonucunda bazı Avrupalı ülkeler ve Japonya petrol ihtiyaçlarını karşılayabilmek için bağımsız pozisyonlar almaya başlamışlardır (Nye & Welch, 2013: 375). Aslında uluslararası sistem içerisinde Amerika Birleşik Devletleri'ne ekonomik açıdan üstünlük kazandıran ve Avrupalı ülkelerle Japonya'nın savaşın ardından kalkınmalarını sağlayan temel unsur ucuz fiyata bol miktarda temin edilebilen petrol olmuştur (Cleveland, 2008: 501). Ancak benzinli otomobillerin ve dizel yakıt tüketen trenlerin sayısının yükselmesi ve petrolün sanayi kuruluşlarına üretiminde daha fazla kullanılmaya başlanması, bu ülkelerin petrole ve dolayısıyla Ortadoğulu petrol üreticisi ülkelere daha fazla bağımlı hale gelmelerine yol açmıştır (Cleveland, 2008: 501-502). Bu bağımlılık ise söz konusu ülkelerin uygulanan petrol ambargosu ve diğer uygulamalardan çok daha fazla etkilenmelerine ve buna bağlı olarak gerçekleştirmiş oldukları ittifaklarda kısa süreli de olsa birtakım konum farklılıklarının yaşanmasına sebep olmuştur (Cleveland, 2008: 502).

1973 Petrol krizinin etkileri çok uzun sürmemiştir. Batılı gelişmiş ülkeler petrol fiyatlarında meydana gelen artışların beraberinde getirdiği sarsıntıları, Amerika Birleşik Devletleri'nin siyasi ve ekonomik girişimleri, Batılı ülkelerin yeni iktisadi koşullara ayak uydurmaları, küresel boyutta alınan ekonomik tedbirlerin işe yaraması, örgütsel düzeyde yapılan uluslararası iktisadi düzenlemelerin pozitif sonuçlar vermesi ve Arap ülkelerinin ekonomik koşullarının uzun vadede olumsuz etkilenmesi üzerine geri adım atmaları neticesinde ekonomilerini yeniden düzene sokmayı başarmışlardır (Armaoğlu, 2010: 870).

---

¹¹ Petrol ambargosu, uygulayan ülkelerin ekonomilerinde ise kısa vadede ciddi bir iyileşmeye yol açmıştır (Viotti & Kauppi, 2014: 434).

4. 1973 Petrol Krizi Sürecinde Türk Dış Politikası

1967 yılında meydana gelen savaşta sergilemiş olduğu tutum ve davranışlar neticesinde Arap ülkeleriyle olan ilişkilerini geliştiren Türkiye (Gürpınar, 2008: 368), bu dış politika anlayışını 1973 yılında gerçekleşen Arap-İsrail savaşında da sürdürmüştür. Türkiye'nin 1973 savaşında böylesine bir dış politika izlemesinin temel sebeplerinden biri de Arap ülkelerinin savaşın başlamasını takiben yapmış oldukları ortak açıklamada, İsrail'e destek veren ülkelere petrol ambargosu tatbik edeceklerini ima etmeleri olmuştur (Erhan & Kürkçüoğlu, 2013: 799).

Petrol ihtiyacının yaklaşık yüzde yetmişini Arap ülkelerinden temin eden Türkiye, kendisini olası bir petrol ambargosunun doğuracağı ekonomik bunalımın dışında tutmak istemiş ve bu doğrultuda bir dış politika izlemiştir (Erhan & Kürkçüoğlu, 2013: 799). Nitekim Türkiye söz konusu savaşta İsrail'e yardım ulaştırmayı amaçlayan Amerikan uçaklarının İncirlik Üssü'nü kullanmasına müsaade etmezken, Arap ülkelerine yardım götürmek isteyen Sovyet uçaklarının hava sahasını kullanmasına izin vermiştir (Balci, 2013: 149). Bununla birlikte uluslararası platformlarda İsrail'in işgal ettiği topraklardan geri çekilmesi noktasında Arap devletlerini açık bir şekilde desteklemiştir (Sönmezoğlu, 2006: 367).

Türkiye 1973 savaşında izlediği Arap yanlısı dış politikanın pozitif sonuçlarını kısa süre içerisinde almıştır. Öyle ki Türkiye, ateşkesin ardından petrol üreticisi Arap ülkelerinin aldığı İsrail'i destekleyen ülkelere petrol ambargosu uygulanması kararından muaf tutulmuştur (Balci, 2013: 150; Yılmaz, 2008: 638). Bu durum Türkiye'nin gerçekleştirilen petrol ambargosunun olumsuz etkilerinden kısmen de olsa korunmasına neden olmuştur (Balci, 2013: 150). Buna ek olarak Arap ülkeleriyle ticaret hacmini arttırarak petrol ithalatından kaynaklanan dış ticaret açığını bir nebze olsun hafifletmesi sonucunu doğurmuştur (Balci, 2013: 150).

1973 Petrol Krizi sürecinde petrol fiyatlarının çok hızlı bir şekilde artması, Türkiye'nin petrole ödediği ücretin neredeyse üç katına yükselmesine yol açmıştır (Yılmaz, 2008: 640). Bu yükselmeden dolayı daha fazla dış borç almak zorunda kalan Türkiye, oluşan çok büyük miktardaki dış borcunu ödemekte de bir hayli zorlanmıştır (Yılmaz, 2008: 640). Bu sebeplerden ötürü Türkiye sözü edilen süreçte Arap ülkeleri ile yakın ilişkiler içerisinde olmaya büyük bir özen göstermiştir ((Sönmezoğlu, 2004: 241)¹².

Esasen 1970'li yıllarda dünya ekonomik açıdan "karmakarışık" bir durum içerisinde bulunmaktaydı (Gönlübol & Kürkçüoğlu, 1996: 546). Böylesine bir uluslararası ekonomik yapıda, yeterli ölçüde sanayileşmemiş olan Türkiye, 1973 petrol krizinden en fazla etkilenen ülkelerden biri olmuştur (Gönlübol & Kürkçüoğlu, 1996: 546-547). Zira Türkiye bu dönemde petrol üreticisi konumunda bulunan ülkelere kredi almakta ve zor durumdaki sanayileşmiş devletlerden kaynak bulmakta son derece zorlanmıştır (Gönlübol & Kürkçüoğlu, 1996: 546-547). Bu durum Türkiye'yi "çok yönlü" bir dış politika izlemeye sevk etmiş ve Türkiye Arap ülkeleriyle yakınlaşma çabası içerisine girmiştir (Gönlübol & Kürkçüoğlu, 1996: 546-547).

Türkiye'nin 1973 Petrol Krizi sürecinde sergilemiş olduğu dış politik tavrı ve eylemler ulusal çıkarı olgusu çerçevesinde analiz edildiğinde ortaya çok önemli sonuçlar çıkmaktadır. Daha önce

---

¹² Türkiye'nin Arap ülkeleriyle yakın ilişkiler içerisinde olmaya yönelik bir dış politika izlemesinin diğer sebebi de inşaat faaliyetleridir (Ateş, 2014: 180). Nitekim Arap ülkelerinin 1973 yılından itibaren petrole bağlı gelirlerinin hızlı bir şekilde artması, inşaat ve altyapı yatırımlarına ağırlık vermelerine sebebiyet vermiştir (Ateş, 2014: 181). Türk inşaat şirketleri de Arap coğrafyasında inşaat işlerine girişme fırsatı yakalamıştır (Ateş, 2014: 181).

vurgulandığı üzere, devletlerin birbirleriyle mücadele ettikleri ve güvensizliğin süreklilik kazandığı tehlikelerle dolu bir uluslararası sistemde, devletlerin ulusal çıkarlarını önemsemeleri ve diğer devletlerin ulusal çıkarlarının önüne koymaları gerekmekte olduğu, esasen bunu yapmaktan başka bir çarelerinin bulunmadığı, aksi halde kapasitelerini artırma fırsatını kaçıracakları ve bunun sonucunda ise dış politika gündemini meşgul eden irili ufaklı sorunlarla yüzleşmek zorunda kalacakları ifade edilmiştir.

Soğuk Savaş mücadelesi döneminin ilk yıllarında, Sovyetler Birliği'nin toprak bütünlüğüne ve bağımsızlığına yönelik baskı ve tehditleriyle yüzleşmek zorunda kalan Türkiye, bu baskı ve tehditlerden kurtulmak amacıyla Amerika Birleşik Devletleri'nin liderliğini yaptığı batı ittifakına katılmıştır (Sever, 2012: 12). Batı ittifakına katılmasını takiben Türkiye, çoğu zaman zarar görmesine rağmen, uluslararası alanda tamamen başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere ve batı ittifakının kendisinden beklediği dış politik tutum ve davranışları sergilemek zorunda kalmıştır (Sever, 2012: 12-16).¹³ Ancak 1973 petrol krizi sürecinde Türkiye, kendi ulusal çıkarlarını müttefikleri konumunda bulunan batılı ülkelerin ulusal çıkarlarının önüne koyarak Arap yanlısı bir dış politika izlemiş ve bu dış politikasının karşılığını ilgili tedbirlerin dışında tutularak almıştır.

Türkiye'nin bu şekilde bir dış politika takip etmesinin altında, ileriki yıllarda tek başına uğraş vermek zorunda kalacağı irili ufaklı sorunların ortaya çıkışını kısmen de olsa engelleme istediği yatmaktadır¹⁴. Nitekim petrol konusunda dışa bağımlı olan ve petrol ihtiyacının çok büyük bir kısmını Arap ülkelerinden karşılayan Türkiye, 1973 de uygulamaya konulan ambargo ve diğer tedbirlerin ekonomisi üzerinde meydana getireceği olumsuz etkileri en aza indirmek ve bu etkilerin gelecekte doğuracağı problemlerin önüne geçmek amacıyla, yukarıdaki önermelere uygun bir şekilde, ulusal çıkarları doğrultusunda hareket ederek Arap yanlısı bir dış politika izlemiştir.

Birinci bölümde ifade edildiği üzere, karar vericilerin gerçekleştirilmek istedikleri ulusal çıkarlar ile devletin kapasitesi arasında bir orantı oluşturmak suretiyle dış politik stratejiler geliştirip tatbik etmek zaruriyetinde oldukları, aksi halde milli menfaatler çerçevesinde belirledikleri dış politik stratejilerin uygulanabilirliğinin mümkün olmayacağı, böylesine bir girişimin çoğu zaman ülkelerinin zarar görmesine yol açacağı, fakat kapasite seviyesi düşük olan devletlerin uluslararası konjonktürün mevcut durumundan faydalanarak ulusal çıkarlarını gerçekleştirmeye yönelik hamlelerde bulunabileceği ve doğru hamleler yapması durumunda bunda başarı sağlayabileceği dile getirilmiştir.

Soğuk Savaş mücadelesinde 1970'li yıllarda ciddi bir yumuşama meydana gelmiştir. Bu yumuşamayla birlikte Türkiye uluslararası sistem içerisinde daha rahat bir şekilde hareket etme olanağı bulmuş ve bu olanağı bölgesel ve küresel düzeydeki çeşitli gelişmeler karşısında müttefiklerinden bağımsız dış politik tutum ve davranışlar sergilemek suretiyle kullanmıştır¹⁵. Bu gelişmelerden bir tanesi de hiç kuşkusuz 1973 yılında meydana gelen petrol krizi olmuştur. Öyle ki o yıllarda sahip olduğu kapasite açısından küresel güç hiyerarşisinde üst sıralarda yer

---

¹³ Türkiye, özellikle Sovyet tehdidinin çok yakından hissedildiği Soğuk Savaş döneminin ilk yıllarda tamamen müttefiklerinin kendisinden istediği dış politik tavır ve eylemleri sergilemiştir (Sever, 2012: 12-16).

¹⁴ Soğuk Savaş mücadelesi sürecinde Türkiye birçok konuda müttefikleri tarafından yalnız bırakılmıştır (Sever, 2008: 664; Erhan, 2013: 686-690, 704-711)

¹⁵ 1974 Kıbrıs müdahalesinde olduğu gibi (Balci, 2013: 141).

alamayan ve dolayısıyla krizin etkilerini tersine çevirme imkanına sahip olmayan Türkiye, uluslararası konjonktürün o anki durumundan faydalanarak 1973 petrol krizi sürecinde Amerika Birleşik Devletleri ve batı ittifakı üyesi diğer müttefiklerinden ayrışarak Arap yanlısı bir dış politika izleyebilmiştir. Bir başka ifadeyle Türkiye, yukarıda bahsi geçen önermelere uygun bir şekilde, ulusal çıkarlarıyla örtüşen bu dış politik yönelimi bünyesinde barındırdığı kapasite düzeyinin etkilerinden bağımsız olarak mevcut uluslararası konjonktürün olanak sağlaması neticesinde tatbik edebilmiştir.

Kavramsal açıklamaların yapıldığı kısımda değinildiği üzere, kimi zaman karar alıcıların kendi kamuoyu tarafından sorgulanan meselelerde uygulamayı planladıkları dış politik stratejileri haklı göstermek amacıyla ulusal çıkarları retorik bir aygıt olarak kullandıkları, ancak ekonomik menfaatlerin devletlerin önde gelen çıkarlarından biri olması sebebiyle bu durumdan müstesna olduğu, ekonomik gelişmişliğin ve refahın önemli bir güç kaynağı kabul edilmesinden ötürü devletlerin iktisadi yapılarına azami derece önem attıkları ve bu yapıyı muhafaza etmek adına kararlı bir biçimde çaba sarfettikleri dile getirilmiştir.

1973 Petrol krizi sürecinde Türk karar vericiler, ülkenin ekonomik menfaatlerini korumaya dönük bir dış politika takip ederek Arap ülkelerini desteklemiştir. Zira sanayi alt yapısını tam anlamıyla kuramamış olan ve iktisadi açıdan geçmişten gelen problemlerini çözüme kavuşturmaya çalışan Türkiye, söz konusu uygulamaların beraberinde getirdiği küresel ekonomik bozulmaların etkilerini yakından hissetmiş ve bu etkilerin daha fazla derinleşmesini engellemek amacıyla Arap ülkelerine yakın olmaya yönelik bir dış politika izlemiştir. Bu bağlamda Türkiye, yukarıda vurgulanan önermelere uygun bir biçimde, ulusal çıkarlarını önceleyen bir dış politika anlayışı çerçevesinde ekonomik gelişimini ve refahını korumaya çalışmıştır.

5. Sonuç

1973 yılında meydana gelen Arap-İsrail savaşının ardından Arap Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü üyeleri, İsrail'i destekleyen bütün ülkelere petrol ambargosu uygulanmasını kararlaştırmışlardır. Buna ek olarak savaştan önce almış oldukları petrol üretiminin azaltılması uygulamasına devam edilmesine ve petrol fiyatlarında artışa gidilmesine karar vermişlerdir. Alınan bu kararların hayata geçirilmesiyle birlikte petrole bağımlı olan gelişmiş ülkelerin ekonomileri bir anda büyük bir krizin içerisine sürüklenmiştir. Gelişmiş ülkelerin karşı karşıya kaldığı bu kriz kısa bir zaman dilimi içerisinde uluslararası düzeyde hissedilen geniş kapsamlı bir iktisadi bunalımın patlak vermesine sebep olmuştur.

Ortaya çıkan küresel iktisadi bunalımının beraberinde getirdiği negatif etkileri en aza indirmek isteyen Türkiye, bu süreçte Arap ülkeleriyle yakın ilişkiler içerisinde olmaya yönelik bir dış politika izlemiştir. Bu Arap yanlısı dış politika, çalışmaya temel teşkil eden ulusal çıkar kavramı çerçevesinde analiz edildiğinde, Türkiye'nin 1973 yılında meydana gelen petrol bunalımı sürecinde tamamen milli menfaatleri doğrultusunda hareket ettiği ve bu yöneliminin karşılığını ilgili tedbirlerin dışında tutularak aldığı anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye'nin sözü edilen kriz sırasında sergilemiş olduğu dış politik tutum ve davranışların kendi ulusal çıkarlarıyla önemli ölçüde bağdaşan bir nitelikte olduğu söylenebilir.

Kaynakça

- Arı, T. (2008). Geçmişten günümüze ortadoğu, siyaset, savaş ve diplomasi. (4. bs.). Bursa: MKM Yayınları.
- Armaoğlu, F. (2010). 20. yüzyıl siyasi tarihi. (17. bs.). İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Ateş, D. (2014). Türk dış politikasına giriş yeniden muhafazakarlık ve doğu-batı ekseninde yapısal değişim. Bursa: Dora Yayınevi.
- Balcı, A. (2013). Türkiye dış politikası ilkeler, aktörler, uygulamalar. İstanbul: Etkileşim Yayınları.
- Bayraktar, B. (2012). Barış çalışmaları perspektifinden İsrail-Filistin sorunu. A. Sandıklı (Ed.), Teoriler ışığında güvenlik, savaş, barış ve çatışma çözümleri. (ss. 249-273). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Best, A., Hanhimaki, J. M., Maiolo J. A. & Schulze, K. E. (2012) 20. yüzyılın uluslararası tarihi. (Çev. T. U. Belge). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Car, E. H. (2010). Yirmi yıl krizi 1919-1939. (Çev. C. Cemil). İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Cleveland, W. L., (2008). Modern Ortadoğu tarihi, (Çev. M. Harmancı). İstanbul: Agora Kitaplığı Yayınları.
- Coşkun, B.D. (2007). Çıkar. H. Çakmak (Ed.), Uluslararası ilişkiler: Giriş, kavramlar ve teoriler. (ss. 58-63). Ankara: Platin Yayınları.
- Demir, D. (2023). Küresel enerji krizleri ve enerji şoklarına piyasaların tepkileri. Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi. 10 (20), 11-23.
- Donnelly, J. (2012). Realizm. S. Burchill, A. Linlater, R. Devetak, J. Donnelly, T. Nardin, M. Paterson, C. Reus-Smit & J. True (Ed.), Uluslararası ilişkiler teorileri, (Çev. A. Aslan & M. A. Ağcan). (ss. 49-80). İstanbul: Küre Yayınları.
- Doyle, M. W. & Ikenberry, G. J. (2015). Uluslararası ilişkiler teorisinde yeni düşünce. (Çev. E. Çıtak). İstanbul: Beta Yayınevi.
- Ekmen, B. (2021). Zorlayıcı diplomasi bağlamında Küba füze krizinin analizi. Journal of Diplomatic Research, 3 (1), 91-108.
- Eralp, A. (2010). Uluslararası ilişkiler disiplininin oluşumu: İdealizm-realizm tartışması. A. Eralp (Der.), Devlet, sistem ve kimlik: Uluslararası ilişkilerde temel yaklaşımlar, (12. bs., ss. 57-88). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erhan, Ç. (2013). ABD ve NATO'yla ilişkiler. B. Oran (Ed.), Türk dış politikası kurtuluş savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar (13. bs., C. 1, ss. 681-715). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Erhan, Ç. & Kürkçüoğlu, Ö. (2013). Arap olmayan ülkelerle ilişkiler. B. Oran (Ed.), Türk dış politikası kurtuluş savaşından bugüne olgular, belgeler, yorumlar (13. bs., C.1, ss. 796-801). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Goldstein, J. S. & Pevehouse, J. C. (2015). Uluslararası ilişkiler. (Çev. H. Özdemir). Ankara: BB101 Yayınları.
- Gönlübol, M. (1993). Uluslararası politika ilkeler, kavramlar, kurumlar. (4. bs.). Ankara: Atilla Kitabevi.
- Gönlübol, M. & Kürkçüoğlu, Ö. (1996). 1973-1983 dönemi. M. Gönlübol, C. Sar, Ö. Kürkçüoğlu, ... H. Birgün (Ed.), Olaylarla Türk dış politikası (1919-1995) (9. bs., ss. 542-598). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Griffiths, M., O'Collaghan, T. & Roach, S. C. (2013). Uluslararası ilişkilerde temel kavramlar. (Çev. Cesran). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Gürpınar, B. Türk dış politikasında değişimin bir örneği: 1967 Arap-İsrail savaşı. E. Embel (Ed.), Prof. Dr. Fahir Armaoğlu'na armağan. (ss. 345-370). Ankara: Ankara Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Heywood, A. (2014). Küresel siyaset. (Çev. N. Uslu & H. Özdemir). (3. bs.). Ankara: Adres Yayınları.
- Kale, B. (2020). Nüfus hareketleri ve göç. Ş. Kardaş & A. Balcı (Ed.), Uluslararası ilişkilere giriş tarih, teori, kavram ve konular. (10. bs., ss. 605-616). İstanbul: Küre Yayınları.
- Knutsen, L. T. (2006). Uluslararası ilişkiler teorisi tarihi. (Çev. M. Özay). İstanbul: Açılım Kitap.
- Lewis, B. (2011). Ortadoğu. (Çev. S. Y. Kölay). (8. bs.). Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Mearsheimer, J. J. (2016). Yapısal realizm. Uluslararası ilişkiler teorileri disiplin ve çeşitlilik. T. Dunne, M. Kurki & S. Smith (Ed.), (Çev. Ö. Kelekçi). (ss. 86-106). Sakarya: Sakarya Üniversitesi Kültür Yayınları.
- Morgenthau, H. J. (1970). Uluslararası politika. (Çev. B. Oran & Ü. Oskay). Ankara: Türk Siyasi İlimler Derneği Yayınları.

- Nye, J. S. Jr. V. & Welch, D. A., (2013). Küresel çatışma ve iş birliğini anlamak. (Çev. R. Akman). (13. bs.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Öztürk, S. & Saygın, S. (2017). 1973 Petrol krizinin ekonomiye etkileri ve stagflasyon olgusu. *Balkan Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 (12), s. 1-12.
- Roskin, M. G. & Berry, N. O. (2014). Uluslararası ilişkiler U.İ'nin yeni dünyası. (Çev. Ö. Şimşek). Ankara: Adres Yayınları.
- Sandıklı, A. & Emeklier, B. (2012). Güvenlik yaklaşımlarında değişim ve dönüşüm. A. Sandıklı (Ed.), *Teoriler ışığında güvenlik, savaş, barış ve çatışma çözümleri*. (ss. 3-67). İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Sever, A. (2008). Küba bunalımı ve jüpiter füzeleri sorunu. *Türk dış politikası 1919-2008*. H. Çakmak (Ed.), (ss. 659-665). Ankara: Platin Yayınları.
- Sever, A. (2012). Türkiye'nin Ortadoğu ilişkileri kavramsal ve olgusal bir analiz. İstanbul: Derin Yayınları.
- Sırım, V. (2018). Türkiye-Ortadoğu ekonomik ilişkilerinde 1973 petrol krizinin yeri. *Social Sciences Studies Journal*. 4 (26), 5754-5762. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.1039>
- Sönmezoğlu, F. (2004). Türk dış politikasının analizi. (3. bs.). İstanbul: Der Yayınları.
- Sönmezoğlu, F. (2006). II. dünya savaşından günümüze Türk dış politikası, İstanbul: Der Yayınları.
- Sönmezoğlu, F. (2014). Uluslararası politika ve dış politika analizi. (6. bs.). İstanbul: Der Yayınları.
- Tayfur, F. M. (2011). Dış politika. Devlet ve ötesi uluslararası ilişkilerde temel kavramlar. A. Eralp (Der.), (6. bs., ss. 73-105). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Uzgel, İ. (2004). Ulusal çıkar ve dış politika, Türk dış politikasının belirlenmesinde ulusal çıkarın rolü 1983-1991. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Viotti, P.R. & Kauppi, M.V. (2014). Uluslararası ilişkiler ve dünya siyaseti. (Çev. A. Ö. Erozan). Ankara: Nobel Yayınevi.
- Williams, H., Wright, M. & Evans, T. (2007). H. J. Morgenthau. Uluslararası ilişkiler ve siyaset teorisi üzerine bir derleme. (Çev. A. İçen). (ss. 273-288). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Waltz, K. N. (2015). Uluslararası politika teorisi. Ç. Özen (Ed.), (Çev. O. S. Binatlı). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Wolfers, A. (2013). Muğlak bir simge olarak "ulusal güvenlik". Uluslararası ilişkilerde anahtar metinler. E. Diri (Der.), İstanbul: Uluslararası İlişkiler Kütüphanesi.
- Yılmaz, T. (2008). Ortadoğu ile ilişkiler. Türk dış politikası 1919-2008. H. Çakmak (Ed.), (ss. 635-642). Ankara: Platin Yayınları.

Extented Abstract

Introduction

Following the Yom Kippur war, which started with the surprise attack of Egyptian and Syrian military forces against Israel on October 6, 1973 and ended with the ceasefire on October 27, 1973, the Organization of Arab Petroleum Exporting Countries (OAPEC) was established on November 26-28, 1973. Its members held a meeting in Algeria. In this meeting, the members of the organization in question decided to impose an oil embargo on all countries that support Israel, and they notified this decision to the countries that are pro-Israel immediately after the meeting. Following the notification of this decision to countries that support Israel, developed countries dependent on oil were suddenly dragged into a major economic crisis. This crisis faced by developed countries soon caused a comprehensive economic crisis felt globally. Desiring to minimize the negative effects of the emerging global economic crisis on itself, Turkey followed a foreign policy aimed at establishing closer relations with Arab countries during this process. This study aims to examine the foreign policy followed by Turkey during the 1973 Oil Crisis within the framework of the concept of national interest, which has a special influence in the international relations literature.

Methods

This study aims to analyze Turkey's foreign policy during the 1973 Oil Crisis within the framework of the concept of national interest, which has a special importance in the international relations literature. The study seeks to answer the question "whether Turkey's foreign policy attitudes and behaviors during the 1973 Oil Crisis were compatible with the country's national interests". The hypothesis of the study is: "Turkey's foreign policy attitudes and actions during the 1973 Oil Crisis are significantly compatible with the national interests of the country". In order to answer the above-mentioned question in a coherent manner, the road map to be followed will be as follows. First, the importance and content of the concept of national interest in the international relations literature will be briefly emphasized. Then, the emergence of the 1973 Oil Crisis and the developments during this crisis will be outlined. Afterwards, Turkey's foreign policy attitudes and behaviors in the face of the crisis will be analyzed in detail within the framework of the concept of national interest. Finally, the findings will be presented in a systematic manner. In the international relations literature, there are many studies evaluating Turkey's foreign policy during the 1973 Oil Crisis. However, there is no study that analyzes this issue within the framework of the concept of national interest. Therefore, this study is important in terms of filling this gap in the literature. Moreover, this study will contribute to expanding access to the concept of national interest and the 1973 Oil Crisis.

Conclusion

After the 1973 Arab-Israeli war, the members of the Organization of Arab Petroleum Exporting Countries decided to impose an oil embargo on all countries supporting Israel. In addition, they decided to reduce oil production and increase oil prices, decisions they had taken before the war. With the implementation of these decisions, the economies of developed countries, which were dependent on oil, were suddenly plunged into a major crisis. This crisis faced by developed countries led to the outbreak of a major economic crisis that was felt internationally in a short time. In order to minimize the negative effects of the global economic crisis, Turkey pursued a foreign policy of close relations with Arab countries. When this pro-Arab foreign policy is analyzed within the framework of the concept of national interest, it is understood that Turkey acted entirely in line with its national interests during the 1973 oil crisis and that this orientation was rewarded by being excluded from the relevant measures. In this context, it can be said that Turkey's foreign policy attitudes and behaviors during the crisis were significantly compatible with its national interests.